

Zdraví a jeho determinanty

Mgr. Aleš Peřina, Ph. D.

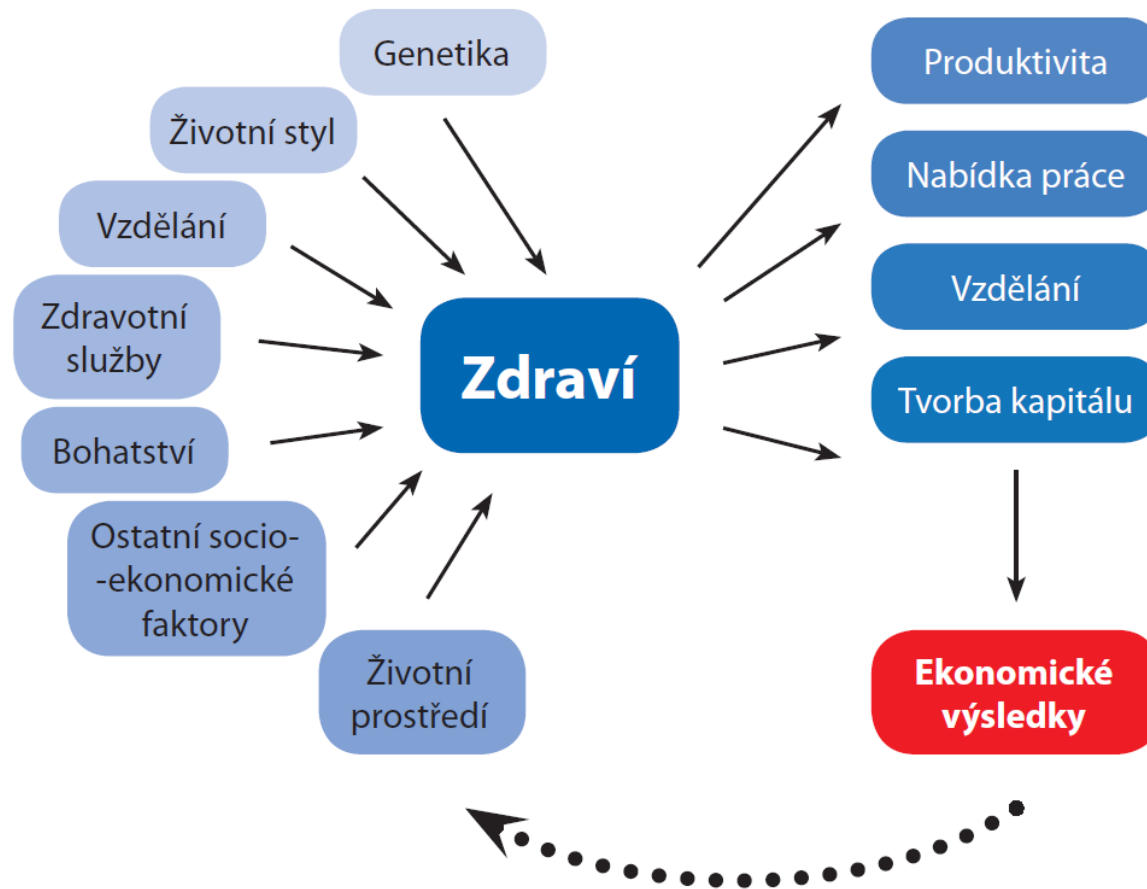
Ústav ochrany a podpory zdraví LF MU

Kamenice 5, 625 00 Brno

Zdraví

- **Stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody a nejen nepřítomnost nemoci nebo vady (WHO, 1948)**
- Model zdraví
 - Zjednodušená představa zdraví zahrnující jeho základní determinanty a charakteristiky
 - Biomedicínský (referenční hodnoty)
 - Celostní, behaviorální, ekologicko-sociální
- **Nemoc: porucha zdraví, obvykle zjistitelná objektivně, bývá vnímána nemocnou osobou a stává se předmětem zdravotnických služeb.**

Zdraví znamená bohatství (Zdraví 2020)

Determinanty zdraví

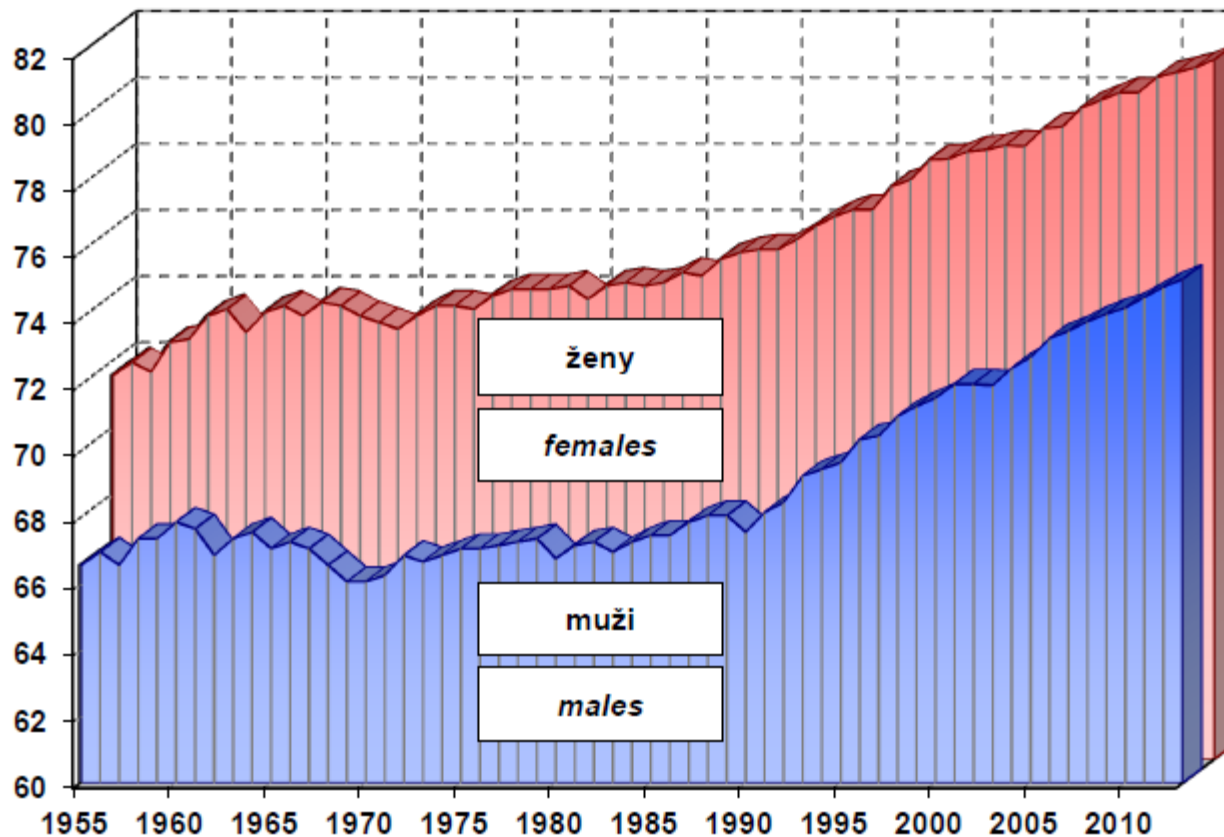
- Faktory, které mají nejsilnější vliv (ve smyslu pozitivním i negativním) na zdraví
 - Genetické a biologické
 - Behaviorální (chování)
 - Sociální a demografické faktory
 - Stárnutí populace, výskyt chronických onemocnění (diabetes mellitus 2. typu, nádorová, kardiovaskulární, duševní onemocnění, onemocnění pohybového aparátu)
 - Migrace osob
 - Ekonomické faktory
 - Fyzické prostředí jedince
- Determinanty zdraví jsou v neustálé interakci s **odolností komunit**, která přímo závisí na individuální reaktivitě jedinců i schopnosti komunit využívat dostupných prostředků (zdrojů) pro udržení nebo obnovení zdraví.

Ukazatele (indikátory) zdraví

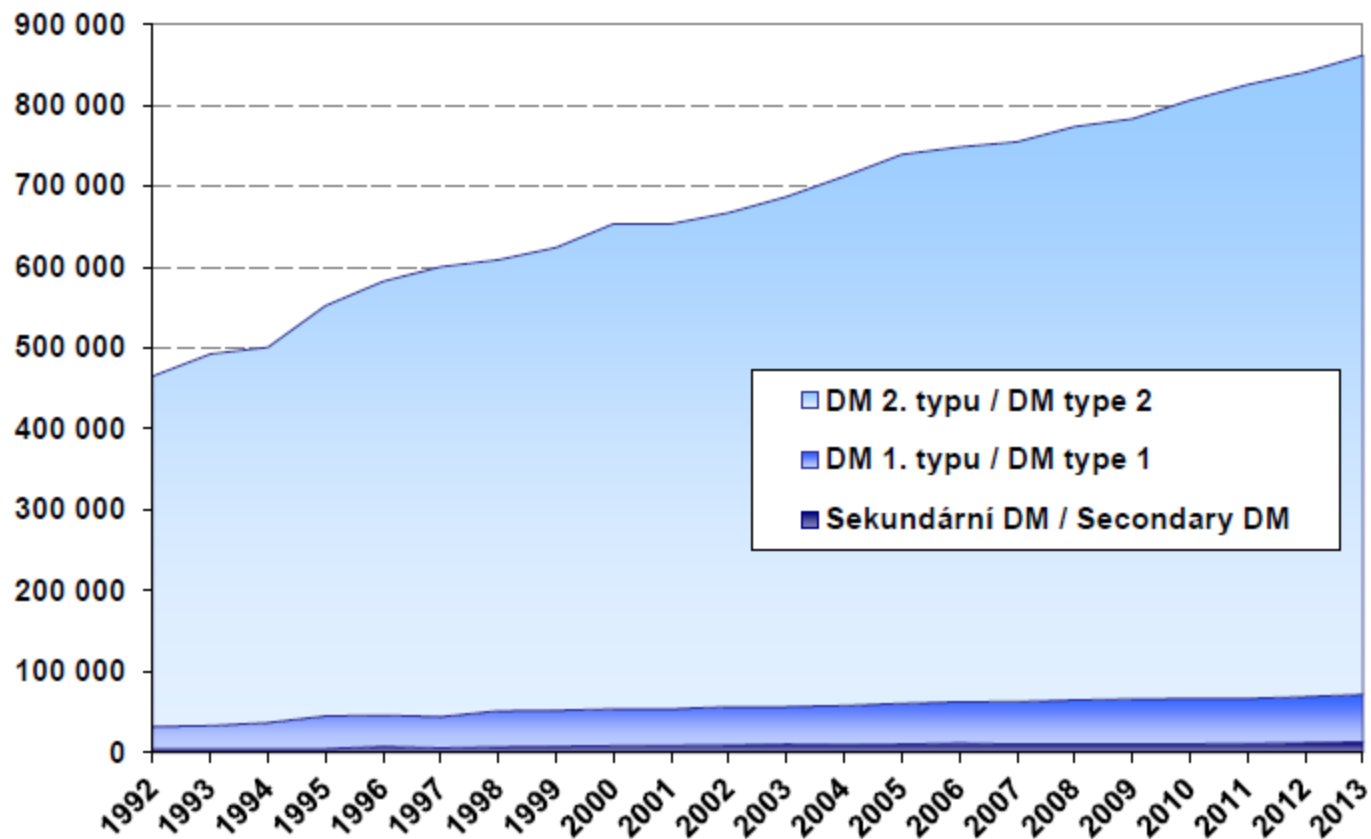
ZDRAVOTNICKÁ ROČENKA ČR 2013 / CZECH HEALTH STATISTICS 2013

Vývoj střední délky života při narození
Trend of life expectancy at birth

Ukazatele (indikátory) zdraví

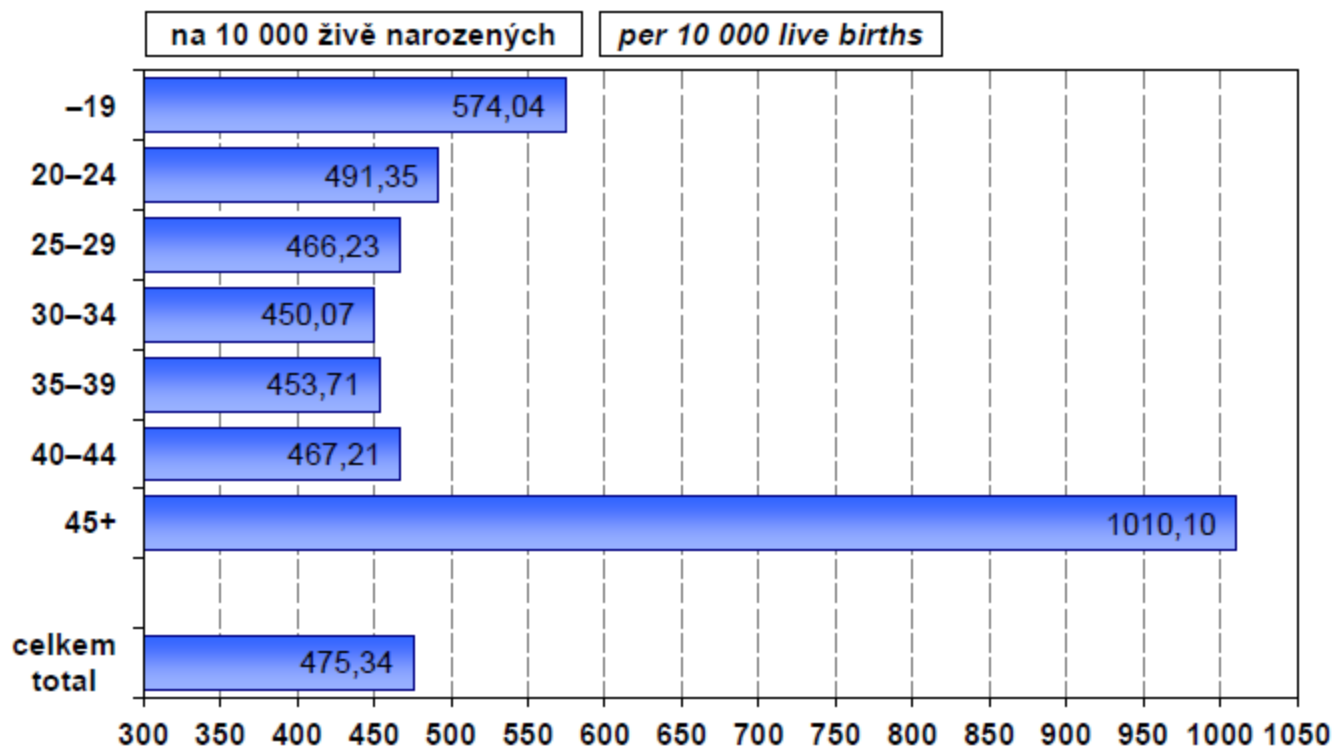
Vývoj počtu léčených diabetiků podle typu diabetu
Trend of number of diabetics under treatment by type of diabetes

Ukazatele (indikátory) zdraví

**Živě narození s vrozenou vadou podle věku matky
(rok 2012)**

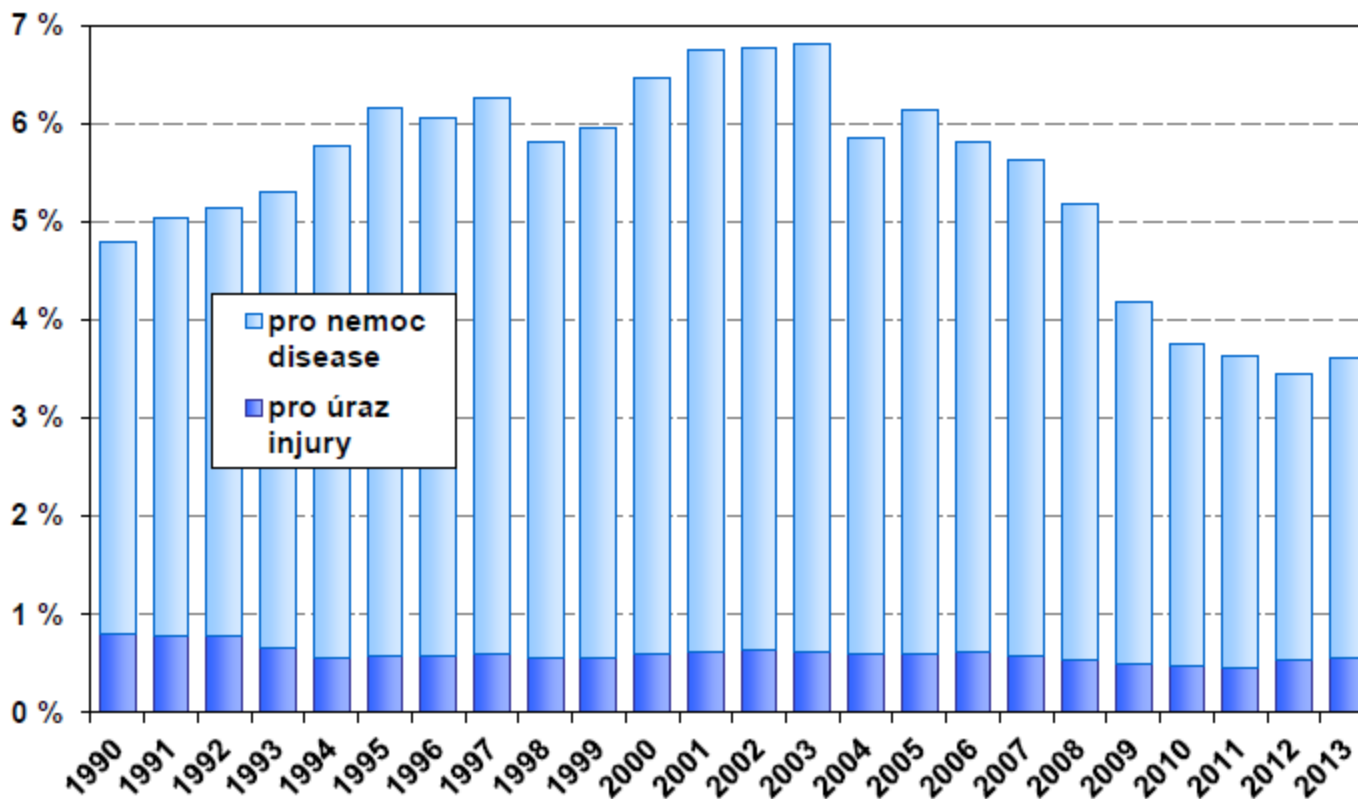
*Live births with congenital malformation by age of mother
(year 2012)*

Ukazatele (indikátory) zdraví

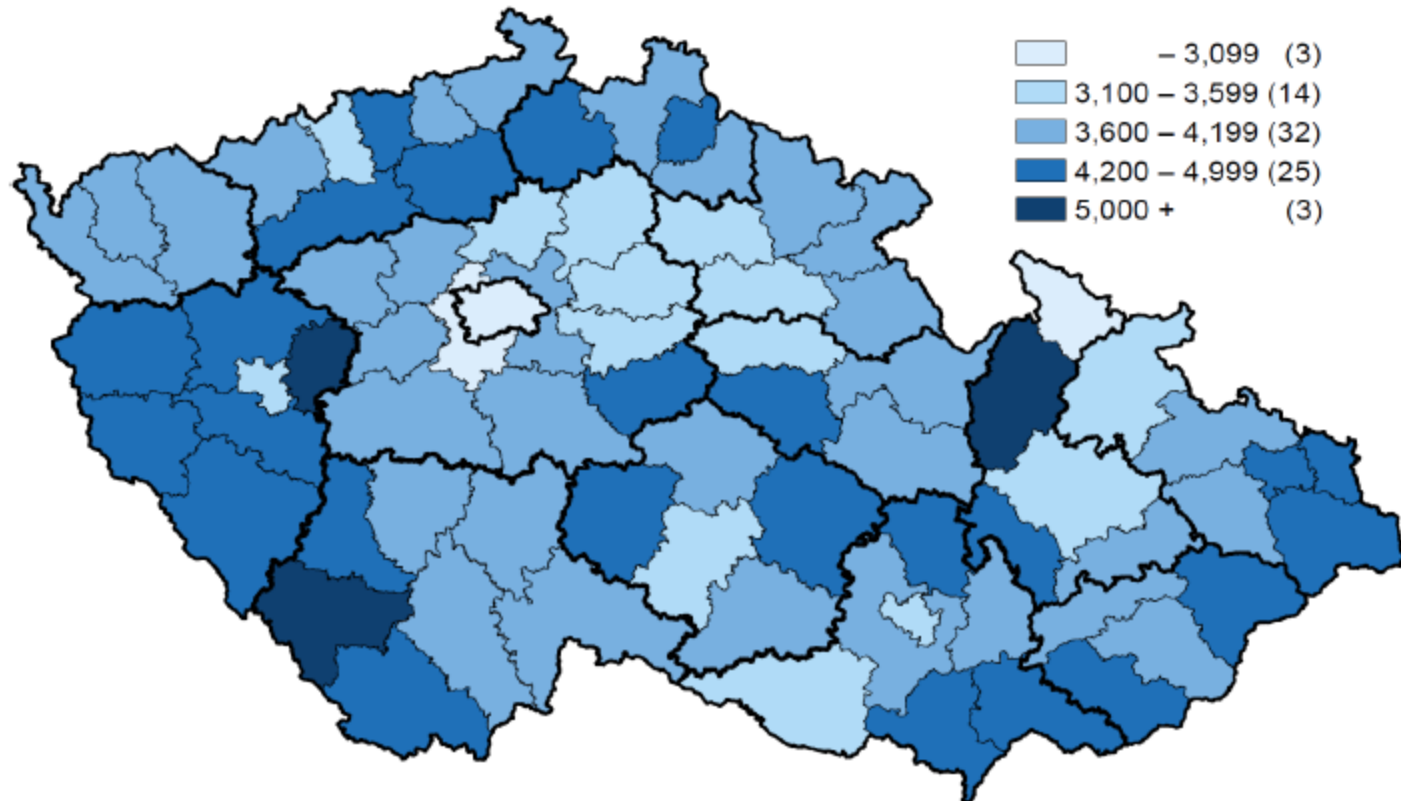
ZDRAVOTNICKÁ ROČENKA ČR 2013 / CZECH HEALTH STATISTICS 2013

Vývoj průměrného procenta pracovní neschopnosti
Trend of mean percentage of incapacity for work

Ukazatele (indikátory) zdraví

Průměrné procento pracovní neschopnosti
Mean percentage of incapacity for work

Prevence

- Vědecký základ
- „Zdraví nevzniká v nemocnicích, ale všude tam, kde lidé žijí a pracují, odpočívají a stárnou“ (Zdraví 2020)
- Typy prevence
 - **Primární:** předcházení expozice determinantám nemocí (chování, prostředí, genetika)
 - Úloha státu (státní dozor nad výrobky, průmyslem ..., regulace reklamy)
 - Výchova ke zdraví, změna postojů
 - **Sekundární:** detekce pre-symptomatických stádií nemocí (screening)
 - Lékař, zdravotnictví
 - Kvalita screeningového testu
 - **Terciární:** znovunastolení zdraví, pokud již nemoc propukla, redukce komplikací
 - Lékař, zdravotnictví, sociální služby
 - **Kvartérní:** zmírnění dopadů či vyhnutí se následkům nepotřebných či nadměrných léčebných intervencí

Kritéria pro preventivní prohlídky

- Význam nemoci
 - Předmětem by měly být nemoci nebezpečné z hlediska nemocnosti, úmrtnosti nebo kvality života s přihlédnutím k frekvenci výskytu v příslušné věkové skupině
- Kvalita screeningového testu
 - Vysoká ***senzitivita*** i ***specifická***
- Účinnost preventivního opatření nebo léčebného zásahu
 - Je možné nemoc diagnostikovanou v rámci preventivní prohlídky dostatečně ovlivnit? (*obvykle možné u pomalu progredujících onemocnění*)

Prospěch nebo poškození pacienta? *Komplikace samotného vyšetření (hematom po odběru krve), psychické trauma po falešně pozitivním výsledku.*

Zdravotní politika

- Výraz zájmu a odpovědnosti státu na zdraví lidí.
- Základní otázky zdravotní politiky
 - *Jaké je zdraví lidí?*
 - Zdravotní statistiky, demografie (deskripce)
 - *Proč je zdraví takové?*
 - Analytické studie
 - *Co se dá udělat pro zlepšení zdraví?*
 - Nepolitická i politická rozhodnutí pro zlepšení zdraví.
- Zdraví pro všechny v 21. století (Zdraví 21)
- Zdraví 2020
 - Navazuje na program Zdraví 21
 - 4 prioritní oblasti v mezíresortní spolupráci (MZ, MŽP, MZe aj.):
Role občanů; Zdravotní problémy Evropy; Posílení zdravotnických systémů; Odolnost sociálních skupin